

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบทบาทการเป็นมารดานั้น ถือเป็นบทบาทที่มีความสำคัญมากที่สุดบทบาทหนึ่งในสังคม ทั้งนี้เพราะบทบาทการเป็นมารดานั้นเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนและเป็นขบวนการต่อเนื่องในระยะยาวของมารดาที่มีต่อเด็กและครอบครัว ความล้มเหลว ความสำเร็จ ในการเลี้ยงดูบุตรและครอบครัวจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ามารดา มีความเข้าใจ ปรับตัว เรียนรู้ และปฏิบัติตามบทบาทได้มากน้อยเพียงไร (Perdue, Andrews and Fredda 1977: 491-501) ในวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจึงให้เกียรติและยกย่องบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นมารดามาก ในขณะที่เด็กและผู้หญิงที่ไม่สามารถแสดงตนในฐานะมารดาได้นั้นมักจะได้รับการดูถูกจากคนในสังคม การที่ผู้หญิงจะสามารถปรับตัว เรียนรู้ และปฏิบัติตามบทบาทการเป็นมารดาได้ก็แค่แค่นั้น พบว่ามีได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ แต่จะพัฒนาไปตามลำดับขั้นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความพร้อมของตัวหญิงนั้น และอิทธิพลของสังคมสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเริ่มตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ หญิงมีครรภ์จะมีความรู้สึกนึกคิดไปต่าง ๆ นานาเกี่ยวกับบุตร ก่อให้เกิดลักษณะบุคลิกภาพของทารกตั้งแต่ยังไม่เกิด และเมื่อทารกคลอดออกมาแล้วมารดาก็จะทำหน้าที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุตร เช่น การอุ้ม การกอดรัด การให้นม และอื่น ๆ

ถ้าพิจารณากันอย่างผิวเผินอาจจะเข้าใจว่า การแสดงบทบาทการเป็นมารดานั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามสัญชาตญาณและกระทำสืบต่อกันมา เมอร์เซอร์ (Mercer 1981: 73-77) กล่าวว่า การแสดงตนในฐานะมารดานั้นมิได้เกิดขึ้นเนื่องจากสัญชาตญาณการกระทำสืบเนื่องกันมาตามวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ มากมาย ที่จะมีผลให้หญิงนั้นเกิดการรับรู้และสามารถแสดงตนตามบทบาทได้

เกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ตอบทบาทนี้ ความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเราเกิดการรับรู้ต่อตนเองได้ดี เพราะการมีวุฒิภาวะจะทำให้คนเราเข้าใจภาพพจน์ของตนเองและรู้ว่าตนเองคือใคร จึงทำให้เขาเกิดการรับรู้ตอบทบาท ดังเช่น โรบิสชอน และ สก็อต (Robischon and Scott 1969: 52-57) กล่าวไว้ว่า คนทุกคนที่เกิดมาต่างก็มีบทบาทของตนเอง และบทบาทนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามการเจริญเติบโตของร่างกาย เช่นจากเด็กหญิงเป็นหญิงที่แต่งงานแล้ว และเป็นมารดา คนจะเปลี่ยนความรู้สึกต่อตนเองไปตามบทบาทใหม่ ถ้าคนบางคนไม่สามารถรู้จักตนเองได้อย่างเหมาะสม การรับรู้ตอบทบาทใหม่ก็จะเป็นไปไต่ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทการเป็นมารดานั้นสังคมยอมรับกันว่าเป็นบทบาทที่มีความเหมาะสมสำหรับคนที่มีความเป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะต้องเป็นผู้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ฉะนั้นการมีวุฒิภาวะจึงทำให้ผู้หญิงนั้นรู้สึกตนเองได้ดีว่าเธอคือใคร จะทำให้เธอรับรู้ตอบทบาทที่เธอแสดงออก และประสบผลสำเร็จตอบทบาทนั้นได้ดีขึ้น

อิทธิพลของสังคมสิ่งแวดล้อมก็ถือว่ามีความสำคัญต่อการรับรู้และเรียนรู้บทบาทเช่นกัน ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปแล้วคนเราจะเรียนรู้เรื่องบทบาทได้โดยทางสังคม เช่น จากครอบครัว โรงเรียน วัด โบสถ์ การเรียนรู้ในอดีตไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการเลี้ยงดู ความนึกคิดที่เคยได้รับจากกลุ่มเพื่อน การสังเกตจากการกระทำของผู้ใหญ่รุ่นก่อนที่กระทำสืบต่อ ๆ กันมา ก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะถูกสะสมเป็นความนึกคิดและทัศนคติของเด็กต่อสิ่งนั้น จนกระทั่งเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ (Robischon and Scott 1969: 52-53) การเรียนรู้เรื่องบทบาทการเป็นมารดา ก็เช่นเดียวกัน ผู้หญิงจะเรียนรู้มาตั้งแต่เด็ก โดยถือว่าบทบาทการเป็นมารดานั้นเป็นตัวแทนของการแสดงบทบาทเพศหญิง ผู้หญิงจะมองพฤติกรรมของมารดาที่ปฏิบัติต่อตัวเธอ พฤติกรรมการเป็นมารดาของคนในสังคมนั้นทำให้ผู้หญิงเกิดความรู้สึกนึกคิดและเก็บไว้เป็นประสบการณ์ เมื่อผู้หญิงมีโอกาสสัมผัสสังขาร ผู้หญิงก็จะแปลความหมายของอาการสัมผัสโดยอาศัยประสบการณ์เดิม และการเรียนรู้ใหม่จากสังขารออกมาเป็นการรับรู้หน้าที่ของการเป็นมารดาต่อทารก

จำเนียร ชวงโชติ (2525 : 2-3, 10-12) กล่าวว่า การรับรู้ที่ดีว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนเรา ที่ไขแปลความหรือตีความหมาย

ของอาการสัมผัสที่มีความหมายโดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่ทำให้คนเราเกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งแวดล้อม และเป็นผลของการตั้งใจไปสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้คนสามารถดำรงคนอยู่ในสังคมได้

ในช่วงระยะเวลาตั้งครรภ์นั้น รูบิน (Rubin 1970: 502-508) กล่าวว่าช่วงระยะเวลาตั้งครรภ์เป็นช่วงที่หญิงมีความไวต่อการรับรู้บทบาทการเป็นมารดา ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของหญิงมีครรภ์ ทำให้ตัวของทารก (Fetus) มากระทบกับผิวกายของมารดา ทำให้มารดาเกิดความรู้สึกว่าไต่สัมผัส (touch) ทารกในครรภ์ จากนั้นหญิงมีครรภ์ก็จะแปลความหมายของการสัมผัสออกมาเป็นการรับรู้ของมารดาต่อทารก ทำให้หญิงมีครรภ์เกิดความรู้สึก นึกคิด วาดภาพพจน์ คาดหวัง นึกฝัน จินตนาการต่อการเกิดของเด็ก ซึ่งอาการเหล่านี้จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่เกิดคลื่นและจะมีมากยิ่งขึ้นเมื่อถึงระยะใกล้คลอด หญิงมีครรภ์ก็就会有ความคาดหวังเกี่ยวกับประสบการณ์ใหม่ ๆ เตรียมตัวเองต่อตำแหน่งและฐานะใหม่ของการเป็นมารดา ซึ่งความรักและความผูกพันของมารดาจะสะท้อนให้เห็นในรูปของความพร้อมในการเตรียมตัวสำหรับบุตรและความเหมาะสมในด้านการเลี้ยงดู

ครอปเลย์ (Cropley 1979: 14-15) ได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่าทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดของมารดาในระยะก่อนคลอดนั้นกล่าวได้ว่ามีความสำคัญมากในการที่จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญให้มารดาเกิดความคาดหวัง ยอมรับตนเองตามฐานะใหม่และประสบผลสำเร็จในการปรับตัวต่อโครงสร้างตามบทบาทใหม่ในฐานะมารดา และนอกจากนี้ยังถือว่าเป็นระยะเริ่มแรกของการพัฒนาความผูกพันระหว่างมารดาต่อบุตรอีกด้วย ผู้หญิงที่ไม่สามารถรับรู้ต่อการตั้งครรภ์ คาดหวังบทบาทของการเป็นมารดาได้ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ จะทำให้หญิงนั้นเกิดความรู้สึกคับข้องใจต่อฐานะที่ดำรงอยู่ บางคนเกิดความล้มเหลวในการปรับตัวตามบทบาทและไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพต่อเด็กในระยะหลังคลอดได้

สไนเดอร์และคณะ (Snyder, Eyres and Barnard 1979: 354-357) ได้ทำการศึกษาระยะยาวถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการคาดหวัง

ต่อเด็กในระยะก่อนคลอด กับการปฏิบัติตนของมารดาในระยะหลังคลอดว่าจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยเขาทำการศึกษาในหญิงครรภ์แรกจำนวน 193 คน อายุครรภ์ 7-8 เดือนขึ้นไป การศึกษาจะกระทำโดยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตร่วมกัน โดยเขาจะทำการสัมภาษณ์เป็นช่วง คือ ครั้งแรกที่พบหญิงมีครรภ์ สองวันหลังหญิงคลอด และเมื่อเด็กมีอายุ 1, 4, 8 และ 12 เดือนตามลำดับ จากการศึกษาเขาพบว่ามีความแตกต่างกัน ในกลุ่มของมารดาที่มีความคาดหวังต่อบุตร กับมารดาที่ไม่มีความคาดหวังต่อบุตร กล่าวคือ มารดาที่มีความคาดหวังต่อบุตรนั้น มักจะจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ จัดสิ่งกระตุ้นที่คัดต่อการเรียนรู้ให้แก่เด็กได้ดีกว่ามารดาที่ไม่ได้คาดหวังต่อบุตร

ดังได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการรับรู้ต่อบทบาทการเป็นมารดาในระยะตั้งครรภ์นั้น เป็นจุดสำคัญของหญิงในการที่จะสร้างรูปแบบการเป็นมารดาตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์และระยะต่อ ๆ ไป ฉะนั้นจึงเป็นจุดสนใจสำหรับผู้วิจัยที่จะทำการศึกษาถึงเรื่องการรับรู้ต่อบทบาทการเป็นมารดาของหญิงมีครรภ์ ในกลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุครรภ์ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการตั้งครรภ์ ทั้งนี้เนื่องจากคนในแต่ละช่วงอายุ แต่ละระดับการศึกษามีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน และมักพบเสมอว่า มารดาที่มีอายุน้อย ระดับการศึกษาต่ำ หรือมารดาที่มีอายุมากเกินไป มักมีปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากความสับสนกังวลในบทบาทส่วนอายุครรภ์นั้นในช่วงต้น ๆ ของการตั้งครรภ์ ผู้หญิงอาจไม่แน่ใจต่อการตั้งครรภ์ การเกิดของเด็ก อาจจะมีผลทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านการรับรู้ และการเตรียมพร้อมต่อเด็ก เมื่อเปรียบเทียบกับระยะท้ายของการตั้งครรภ์ เหตุการณ์หรือประสบการณ์ทางด้านบวกหรือลบที่หญิงมีครรภ์ประสบ ก็จะมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อตนเองของหญิงมีครรภ์ จะมีผลทำให้หญิงนั้นมีปฏิกิริยาทางด้านบวกหรือลบต่อเด็กได้ การศึกษานี้จะเป็นการค้นคว้าว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างที่ขัดขวางมิให้หญิงมีครรภ์รับรู้ปฏิบัติตนตามบทบาทได้ และเนื่องจากการทำวิจัยเรื่องนี้ในประเทศไทยยังมีใคร่ผู้ใดศึกษาไว้เลย จึงคาดว่าการทำวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการดูแลหญิงมีครรภ์และครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาการรับรู้บทบาทการเป็นมารดาในหญิงมีครรภ์ที่มีอายุครรภ์ต่างกัน
2. เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทการเป็นมารดาของหญิงมีครรภ์ที่มีกลุ่มอายุและระดับการศึกษาต่างกัน
3. เปรียบเทียบการรับรู้บทบาทการเป็นมารดาของหญิงมีครรภ์ที่มีประสบการณ์ในการตั้งครรภ์ต่างกัน

ปัญหาในการวิจัย

1. หญิงมีครรภ์ที่มีอายุครรภ์ 1-13 สัปดาห์, 14-27 สัปดาห์ และ 28-40 สัปดาห์ มีการรับรู้ บทบาทการเป็นมารดาแตกต่างกันหรือไม่
2. หญิงมีครรภ์ที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ บทบาทการเป็นมารดาต่างกันหรือไม่
3. หญิงมีครรภ์ที่มีประสบการณ์ในการตั้งครรภ์ต่างกันมีการรับรู้ บทบาทการเป็นมารดาต่างกันหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

การกำหนดอายุครรภ์ โดยปกติอาศัยหลักว่า อายุครรภ์ครบกำหนดคือ 280 วัน นับจากวันแรกของระดูสุดท้าย หรือนับอายุครรภ์ได้ 40 สัปดาห์ หรือถือว่ากำหนดมีระยะเวลา 10 เดือน (วราวุธ สุมาวงศ์ 2520 : 9, 12) การแบ่งอายุครรภ์นั้นนิยมที่จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน (trimester) โดยที่จะแบ่งให้แต่ละ trimester มีจำนวนเท่า ๆ กัน และระยะเวลาในแต่ละ trimester จะถือว่ามีความมากกว่า 13 สัปดาห์เล็กน้อย หรือประมาณ 3 เดือนปฏิทิน (Pritchard and Macdonald 1976: 246-247) ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งระดับอายุครรภ์ออกเป็น 3 ส่วน คือ ระยะเวลาที่ 1 ของการตั้งครรภ์ (first trimester) มีอายุ 1-13 สัปดาห์ ระยะเวลาที่ 2 ของการตั้งครรภ์ (second

trimester) มีอายุ 14-27 สัปดาห์ ระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ (third trimester) มีอายุ 28-40 สัปดาห์ ซึ่งในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์นั้นเป็นช่วงที่ผู้หญิงเกิดความรู้สึกสับสนเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และความต้องการเด็ก ส่วนในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ การเปลี่ยนแปลงรูปร่างของหญิงมีครรภ์ และการได้รับแรงกระตุ้นจากการสัมผัสของเด็ก ในช่วงระยะเวลานี้หญิงมีครรภ์จะเริ่มมีความนึกฝันเกี่ยวกับบุตรและการเป็นมารดา และในระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์หญิงมีครรภ์จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจต่อเด็กในครรภ์มากยิ่งขึ้น และเตรียมตัวเองให้พร้อมในตำแหน่งและฐานะใหม่ของการเป็นมารดา (Rubin 1970: 502-508) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสมมติฐานข้อที่ 1 ไว้ว่า

หญิงมีครรภ์ที่มีอายุครรภ์ต่างกันมีการรับรู้บทบาทการเป็นมารดาต่างกัน

ถ้าแบ่งตามวัย อายุ 13-19 ปี เป็นวัยรุ่น (Adolescent Peroid) จะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ อ่อนไหวง่าย อุดมคติสูง รักความเป็นอิสระ แต่ พรรณพิพย ศิริวรรณบุศย์ (2520 : 123-124) ได้แบ่งวัยรุ่นไว้จนถึงอายุ 20 ปี และเพศชายบางคนอาจจะมีพัฒนาการไปจนถึงอายุ 22 ปีก็ได้ วัยผู้ใหญ่เป็นช่วงอายุ 22-40 ปี จะมีความรับผิดชอบตนเองและผู้อื่นควย ส่วนอายุของผู้หญิงที่อยู่ในวัยจะมีบุตร ได้คืออยู่ในระหว่างอายุ 13-47 ปี (ชระ สุขวัญ 2518 : 59) และช่วงอายุเหมาะสมสำหรับผู้หญิงที่จะมีบุตรคือ ช่วงอายุระหว่าง 21-29 ปี เพราะในช่วงเหล่านี้เป็นช่วงที่ผู้หญิงพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และถือว่าเป็นระยะปลอดภัยที่สุดที่จะมีบุตร ถ้าแม่แก่เกินไป ระบบการเตรียมพร้อมของแม่จะช้าลงและนอกจากนี้อาจจะเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อตัวแม่และเด็กได้ (อรทัย ชื่นมนุชย์ และคณะ 2524 : 64) ซึ่งในการทำวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งระดับอายุออกเป็น 3 ช่วง คืออายุ 20 ปี และต่ำกว่า อายุ 21-30 ปี อายุ 31 ปี และสูงกว่า ทั้งนี้เพราะผู้หญิงในแต่ละช่วงอายุจะมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ผู้หญิงที่มีอายุน้อยมักจะเป็นวัยที่อยู่ในช่วงระหว่างความสับสนในการสร้างปัญหา สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และปัญหาเกี่ยวกับเพศ ไม่ได้เตรียมตัวสำหรับการตั้งครรภ์ ส่วนในหญิงที่มีอายุมากเกือบจะสิ้นสุดอัตรการมีเด็ก มักจะ

มีงานประจำทำมากมาย การตั้งครมภ์ การมีบุตร จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เกิดความเครียดแก่ตัวมารดา การรับรู้ตัวตนเองคือใคร และการรับรู้ต่อบทบาทใหม่จึงเป็นไปได้ยาก ทั้งแมที่อายุน้อยและอายุมากจึงมักเกิดปัญหาขั้นเสมอ (Mercer 1981: 73-74) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสมมุติฐานข้อที่ 2 ไว้ว่า

หญิงมีครรภ์ที่มีอายุ 20 ปี และต่ำกว่า อายุ 21-30 ปี อายุ 31 ปี และสูงกว่า มีการรับรู้ บทบาทการเป็นมารดาแตกต่างกัน

โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จะเกิดปฏิกิริยาต่าง ๆ ต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น ซึ่งการโต้ตอบต่อสิ่งเร้านี้ถือว่าการ เรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่การศึกษา จะเป็นการจัดหรือแนะนำประสบการณ์ให้แก่ชีวิตมากกว่าที่จะปล่อยให้ชีวิตเป็นไปตามธรรมชาติ การศึกษาจะช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้กระบวนการทางปัญญาอย่างมีเหตุผล การจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนของชาติ จึงเป็นเรื่องจำเป็นในการพัฒนากำลังคน (เมธี ปิณฑนานนท์ 2523 : 11) ส่วนใหญ่ของการศึกษาคือการเรียน และ การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ให้สร้างเสริมพัฒนาการในชีวิต ความเป็นอยู่ ระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษาที่เน้นเนื้อหา วิชาและมุ่งต่อในระดับสูง หรือทางวิชาชีพ ตามความรู้ ความถนัด ระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษที่จัดสำหรับบุคคลเป็นส่วนน้อย เน้นเนื้อหาวิชาสำคัญในการเรียน (คณะนิติปรัชญาเอก ปีที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2523 : 63) ดังกล่าวนี การศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เสริมธุรกิจและสังคมให้ดีขึ้น ผู้มีการศึกษาสูงย่อมหาความรู้ ศึกษาเอง อ่านได้ดีกว่าผู้มีการศึกษาต่ำที่ต้องใช้เวลา นานในการเรียนรู้ หรือการศึกษาเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสมมุติฐาน ข้อที่ 3 ว่า

หญิงมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา มีการรับรู้บทบาทการเป็นมารดาต่างกัน

เนื่องจากหญิงมีครรภ์ในกลุ่มอายุต่างกันและระดับการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันดังกล่าวกวข้างคน ผู้วิจัยจึงสมมุติฐานข้อที่ 4 ว่า

หญิงมีครรภ์ใน 3 กลุ่มอายุ และ 3 กลุ่มระดับการศึกษา มีการรับรู้
บทบาทการ เป็นมารดาต่างกัน

ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ ระหว่าง
การคลอด หรือขณะคลอด จะมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในตนเองของมารดา และ
จะมีผลทำให้เกิดปฏิกิริยาในทางบวกหรือทางลบต่อพฤติกรรมระหว่างมารดาต่อเด็ก
ได้ (Mercer 1981: 75) หญิงมีครรภ์ที่เคยได้รับความกดดันจากประสบการณ์
ที่ผ่านมา เช่น การเจ็บป่วยในระหว่างตั้งครรภ์ แท้ง สูญเสียเด็ก มีความ
ต้องการเพศเด็ก จำนวนบุตร ภาวะแทรกซ้อนในระหว่างคลอด สิ่งต่าง ๆ
เหล่านี้จะเป็นผลทำให้หญิงมีครรภ์เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ ไม่แน่ใจต่อตนเอง และ
บุตรในครรภ์ (Klause 1976: 46) หญิงมีครรภ์จึงเกิดความสับสนเกี่ยวกับ
บทบาทของตนเอง การรับรู้บทบาทการ เป็นมารดาจึงเป็นไปได้ยาก ผู้วิจัยจึง
ตั้งสมมุติฐานข้อที่ 5 ว่า

หญิงมีครรภ์ที่มีประสบการณ์การตั้งครรภ์ในทางบวก มีการรับรู้บทบาท
การ เป็นมารดาต่างจากหญิงมีครรภ์ที่มีประสบการณ์การตั้งครรภ์ในทางลบ

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการรับรู้บทบาทการ เป็นมารดาของหญิงมีครรภ์
ที่มาฝากครรภ์ที่แผนกฝากครรภ์ มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. หญิงมีครรภ์ตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ
2. สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงพยาบาลที่มีผลต่อการเรียนรู้ รับรู้
ในเรื่องบทบาทการ เป็นมารดาไม่นำมาเกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

คำจำกัดความ

การรับรู้

: หมายถึง การตีความตามความรู้สึกในด้านข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเรื่องที่จะรับรู้ นั้นจะตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ เพราะการรับรู้ นั้นอาจจะขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ เช่น ผลจากประสบการณ์ ความคาดหวังในขณะนั้น สิ่งแวดล้อม และสิ่งเร้าที่จะรับรู้ (จำเนียร ชวงโชติ และคณะ 2525 : 2-3, อูซึท ออนโลก 2522 : 92) ในที่นี้หมายถึงการรับรู้ในเรื่องการประพฤติปฏิบัติตนของผู้เป็นมารดาที่มีต่อทารกในครรภ์และครอบครัว รวมทั้งการเตรียมตัวในเรื่องการเลี้ยงดูสำหรับการเป็นมารดาในอนาคต

(บทบาทการเป็นมารดาของหญิงมีครรภ์ : หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ของผู้เป็นมารดาที่มีต่อเด็กและครอบครัว อันได้แก่ การดูแลและปฏิบัติตนเองได้อย่างถูกต้องในระหว่างตั้งครรภ์ สามารถส่งเสริมและพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เพื่อให้ยอมรับสมาชิกใหม่ พัฒนาสร้างและแสดงออกถึงความรัก ความผูกพันต่อบุตร สามารถจัดระบบเศรษฐกิจภายในบ้าน พัฒนารูปแบบการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัวใหม่ให้เหมาะสม และเตรียมตัวในเรื่องการเลี้ยงดู

อายุครรภ์

: หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงระยะเริ่มเจ็บครรภ์ เป็นเวลา 280 วัน หรือ 40 สัปดาห์ ในที่นี้อายุครรภ์ที่ต้องการศึกษามี 3 ช่วง คือ อายุครรภ์ 1-13 สัปดาห์ 14-27 สัปดาห์ และ 28-40 สัปดาห์

ระดับการศึกษา

: หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดที่มารดาเรียนสำเร็จ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

ประสบการณ์ในการตั้งครรภ์ : หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่หญิงกำลังตั้งครรภ์ ในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ประสบการณ์การตั้งครรภ์ในทางบวก
หมายถึง การที่หญิงกำลังตั้งครรภ์ และตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์ หญิงนั้นไม่เคยประสบภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์
2. ประสบการณ์การตั้งครรภ์ในทางลบ
หมายถึง การที่หญิงกำลังตั้งครรภ์และตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์ หญิงนั้นเคยประสบภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์ ดังเช่น มีอาการคลื่นไส้ อาเจียนมากผิดปกติ ครรภ์เป็นพิษ ชักแหงครรภ์ แหว่ง รกตกตัวก่อนคลอด เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัยครั้งนี้

1. เพื่อเป็นประโยชน์ในการ เพิ่มพูนประสิทธิภาพของ การปฏิบัติการพยาบาล ในการวางแผนการสอน หญิงมีครรภ์รวมทั้งครอบครัว เกี่ยวกับเรื่อง การเตรียมตัว, เพื่อรับบทบาทการ เป็นมารดา
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การเรียนการสอน และการวางแผน การพยาบาลในระยะตั้งครรภ์
3. เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้า วิจัย ที่ให้เห็นความสัมพันธ์อันดี โดยยึดครอบครัวเป็นจุดศูนย์กลาง